

Frank Smith: Mi történik itt? / Mese a két vízióról

augusztus 24, 2013

A tanulás és felejtés könyve / 1. rész

Bevezető

Vegyünk egy tanulót – egy elemi iskolás gyereket, vagy egy felnőttet egy felsőbb iskolában. Hetek kemény munkája után megoldott egy tesztet, amely fontos szerepet játszik későbbi életében. A tanár csupán elmondja az eredményt. „3 mínusz ismét” mondja. „Nem sokat tanultál, igaz?”

A tanuló ezzel a kijelentéssel ellentétben sokat tanult. A tanuló észrevette a tanár elítélő arckifejezését, érezte a rosszullétet gyomrában, és újra rájött, hogy milyen terméketlen és büntető jellegű lehet a tanulási szituáció. A tanuló újra elvesztett egy darabot önbizalmából, valamit, amit soha nem fog elfelejteni.

Amikor a tanulásról beszélünk egy ilyen helyzetben, akkor lehetséges, hogy két különböző dologról beszélünk? Ha igen, akkor miért adjuk a két különböző dolognak ugyanazt a nevet? Ha mindennek fontos szerepe van, akkor miért nem figyelnek erre az iskolában?

Amikor emberek arról beszélnek, hogy a gyerekek nem valami sokat tanulnak az iskolában, és ezért a tanulók és a tanárok részéről a képességek és az erőfeszítés hiányát okolja, akkor miféle tanulásról van szó? Miért koncentrálnak figyelmüket arra, hogy mit nem tanulnak meg a tanulók, a helyett, hogy arra figyelnének, hogy mit tanulnak e helyett a tanulók, ami ráadásul sokkal fontosabb a tanulók életében?

Mi történik itt? Miért felejtjük el azt, amit olyan nagy

erőfeszítéssel próbálunk megtanulni, és miért tanuljuk meg azt, amit szeretnénk elfelejteni? A megoldás a két vízióról szóló mesében található.

1. fejezet: Mese két vízióról

Ez a mese két vízióról szól: két egymással konfliktusban álló nézetről, amelyek központiak mindannyiunk életében: a tanulásról és felejtésről.

Az egyik vízió, amiről beszélni fogok a *tanulás és a felejtés klasszikus víziója*. Ez klasszikus, mert eredeti, általános, mély gyökerű, és fertőzetlen. Azt mondja, egészen egyszerűen, hogy azoktól az emberektől tanulunk, akikkel azonosítjuk magunkat. Nem tudjuk megtenni, hogy ne tanuljunk tőlük, és nem is tudjuk, hogy tanulunk tőlük.

Mindannyian felismerjük azt, hogy más emberek hatással vannak ránk és gyerekeinkre, és azt is, hogy ezeket a hatásokat szinte lehetetlen elfelejteni. Ennek a felismerésnek a jegyében cselekszünk egész életünkön át, különösen gyerekeinkkel kapcsolatban. Tudjuk, hogy azokhoz az emberekhez fognak nagy valószínűséggel hasonlítani, akikkel kapcsolatban állnak, és akikkel azonosítják magukat.

De csak a közelmúltban végeztek kiterjedt vizsgálatokat, hogy micsoda kiterjedt az a tanult mennyiség, amit mindenki ezen az úton sajátít el a klasszikus úton. Majdnem minden fontos ismeret, ami személyes életünket irányítja, amivel az életben navigálunk, a klasszikus úton tanultak teszik ki.

Sajnos azonban nemcsak hasznos dolgokat tanulunk ezen a módon. Szerencsétlen módon olyan dolgokat is tanulunk, amit jobb lenne nem megtanulni, mint például az hogy vannak dolgok, amit valószínűleg nem tudunk megtanulni, vagy hogy vannak dolgok (általában nem valós) úgynevezett tanulási részkiesések vagy hiányosságok. Megtanuljuk, hogy nem az a fajta ember vagyunk, akitől elvárható, hogy megtanuljon bizonyos dolgokat, ami

azután hátrányba hoz minket egész életünkben, és óriási problémákat okoz az egész oktatási rendszerben.

A klasszikus tanulási szemléletnek van egy alternatívája, amely domináns, kényszerre alapozó, manipulatív, diszkrimináló – és rossz. E szerint a nézet szerint a tanulás munka, és mindent meg lehet tanulni, feltéve, ha abba elégséges energiát fektetnek, ha elegendő ellenőrzés alá vetik. Ez az elmélet általános hatalmat nyert az oktatási rendszerekben az óvodától az egyetemekig. Olyan mértékben elterjedt, hogy nagyon sok ember nem tudja elképzelni, hogy van alternatívája.

Ez az a nézet, amelyet a tanulás és a felejtés hivatalos teóriájának fogok nevezni, és amely felelős a következőkért:

- arra kényszeríteni embereket, hogy a lehető legkevésbé hatékony módon tanuljanak, ami ugyanakkor garantálja, hogy a leghamarabb fognak felejtani,
- meggyőzi az embereket, hogy csak akkor tanulnak, ha erre kifejezett erőfeszítést tesznek, és ha a tanulás nem sikeres, akkor ez az ő hibájuk,
- szétválasztani a tanulókat az iskolában úgy, hogy ne segíthessenek egymásnak, és ezzel olyan nehézre teszik a tanárok életét, amennyire csak lehet,
- belekényszeríteni a tanulókat és a tanárokat eredménytelen tanulási programokba, amelyet távoli tekintélyek terveznek, akiknek nem tudnak mindazokról a nehézségekről, amiket okoznak,
- a tanulókat és a tanárokat arra kényszeríti, hogy idejüket rabolják vég nélküli ismétlésekkel, és bevésni, hogy a tanulás frusztráló és nehéz,
- diszkriminatív és elkedvetlenítő tesztek erőltetni, amelyek eredménye az, hogy azok, akik a legtöbb biztatást igénylik a legkevesebbet kapják,
- meggyőzni a tanárokat, a tanulókat, a szülőket, hogy a legfontosabb az oktatásban az eredmény és a jegyek,
- a tanulást egy perré változtatni, amikor az egy öröm

kellene legyen, és a felejtést elkerülhetetlenné tenni, amikor az jelentéktelen lehetne.

Ennél még többet is lehetne mondani. A hivatalos teória, azaz hogy a tanulás erőfeszítés kérdése olyan mértékben elfogadott, hogy azt sokan megváltoztathatatlanak, természetesnek, az alapok lerakásában elengedhetetlennek tekintik. De hivatalos teóriára egyik sem igaz. Mindez nem régi fejlemény, teljesen mesterséges jelenség, ami arra lett kitalálva, hogy megfeleljen az ellenőrzés igényeinek, először a laboratóriumban, azután az iskolában.

A hivatalos teória képviselői elvetik a klasszikus nézetet, ha egyáltalán beszélnek róla, és azt mondják, hogy az „tudománytalan”, „népi pszichológia”, vagy „megalapozatlan”. Azt is mondják rá, hogy az elavult. Valójában a hivatalos teóriával szemben a klasszikus nézetet évezredek tapasztalata támogatja, minden emberi kultúrában.

(lábjegyzet: A folyamatos felhívás, hogy az oktatás javítását az „alapokhoz való visszatéréssel” kell elérni – ami az oktatás egységesebbé tételét, a tanítás központosított ellenőrzését, valamint a tesztelés és az elszámoltathatóság fokozását jelenti -, azon kevés dolgok egyike, amelyekben a jobb- és baloldali politikai pártok egyetértenek. Ez a hivatalos tanuláselmélet ereje. A klasszikus pontot ritkán veszik hivatalosan figyelembe, bár a politikai vitákban és a választási kampányokban elkerülhetetlenül kihasználják azokat az elveket, amelyek szerint a tanulás nagyrészt társadalmi és érzelmi szinten, a személyes azonosulás és a csoporthoz tartozás révén történik.)

A következő ábra bemutatja a két vízió különbségét. Senki ne próbálja ezeket megjegyezni, mert világossá fognak válni a következő fejezetekben.

A klasszikus látásmód a tanulásról	A hivatalos látásmód a tanulásról
folyamatos	esetleges
erőfeszítés nélküli	kemény munka
észrevétlen	nyilvánvaló
határtalan	határos
nem meghatározott	szándékolt
független jutalmaktól és büntetésektől	jutalmaktól és büntetésektől függő
az önmagunkról alkotott képtől függő	erőfeszítés függő
önmagában jó (1)	kizárólag egyéni tevékenység
soha nem feledhető	könnyen felejthető
teszteléssel gátolható	teszteléssel megerősíthető
társadalmi aktivitás	intellektuális aktivitás
növekedés(2)	memorizálás(3)

(1) (. :)

(2)

(3)

Mivel annyira nyilvánvaló, hogy az embereknek gyakran harcolniuk kell, hogy megtanulják azt, amit mi meg akarunk tanítani neki, és azért is, amit maguk szeretnének megtanulni, most megpróbálom még egyszer összefoglalni, amit az egész könyvben szeretnék kifejteni. A tanulás nem kemény munka. Valamit mindig tanulunk, akár akarjuk azt, akár nem. De azt elérni, hogy szükséges körülmények a rendelkezésünkre álljanak, és az agyunk a tanulásra állítódjon nehéz lehet. A kívánt tanulás, és a káros tanulás elkerülése néha különleges feltételeket kíván és különleges türelmet és tehetséget. Hogy mindezt létrehozzuk meg kell értenünk a tanulást és a felejtést.

A hivatalos teóriát el kellene felejtenünk – de nem tudjuk. A hivatalos teóriát nem úgy tanultuk, mint azt a hivatalos teória állítja – akarattal, szándékosan. Ha így lenne akkor könnyű lenne elfelejteni. Valójában a hivatalos teóriát pontosan azon a módon tanultuk, amit a klasszikus teória magyaráz, azaz a minket körülvevő emberek attitűdjeiből és viselkedéséből.

A hivatalos teória legtöbbünk megkérdőjelezhetetlen részévé vált, mert átjárja az oktatási kultúra legszélesebb köreit, amiben felnőttünk. Általában természetesnek tekintik, és nem kerül törlésre az agyunkból. Ezért kell megtanulnunk – a klasszikus módon – hogy a hivatalos teória logikátlan és veszélyes, és segítenünk kell egymásnak, hogy önbizalmat kapjunk az alternatív nézet igazáról, amit a valós élet igazol, szemben a pszichológiai laboratóriumok eredményeivel.

Fordította: Fóti Péter

- A könyv további fejezetei elérhetők a tartalomjegyzékből.
- Frank Smith oldala az angol nyelvű wikipédiában